

**A germán törzsek vándorlási folyamata a Nyugatrómai Birodalom bukásáig,
alkotmányos¹ viszonyaik tükrében**

I. Bevezetés

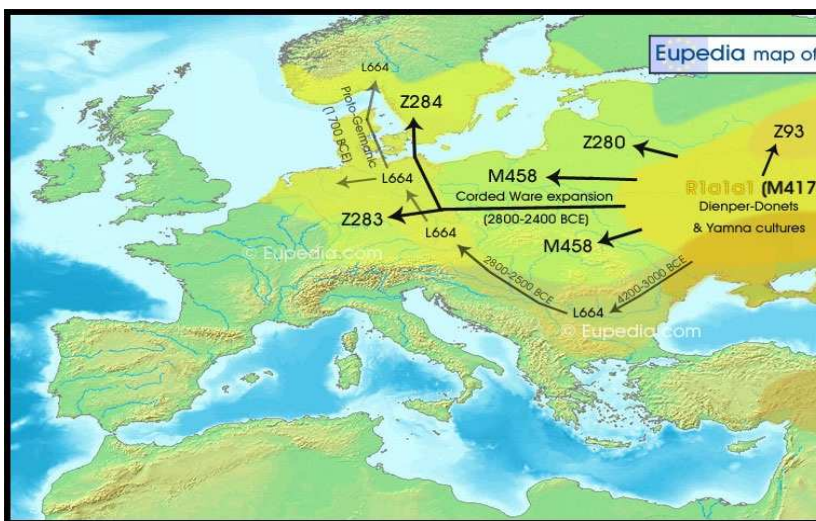
A germán törzsek vándorlása hosszú évszázadokon keresztül alapjaiban határozta meg Európa történelmi folyamatait. Állam- és jogtörténeti szempontból a legfontosabb következtetések a germán törzsi alkotmány alapintézményének vizsgálatából vonhatók le. Az említett alapintézményt, s így magát az államéletet is a fegyverképes szabad férfiak gyűlése, a thing jelentette. Mivel harcos törzsekről beszélünk, ez a fajta alkotmányos berendezkedés a folyamatos hadviseléssel, mint az államélet princípiumával fonódott össze. Jelen tanulmányban a kezdeti vándorlási folyamatoktól egészen a Nyugatrómai Birodalom bukásáig kerülnek bemutatásra a főbb germán törzsek, illetve útjuk és harcaik a hatalom végleges, intézményesült megszerzése felé. Kalandozásaik során egy új és élhető haza keresése motiválta őket, amely végül megtelepedésüket eredményezte előbb a kontinens külsőbb területein, majd a későbbiekben a belső régiókban is. A későbbiekben egyre több törzs tört Európa nyugati területei felé, amelyek ekkoriban a Római Birodalom integráns részét képezték. Ez az elhúzódozó folyamat állandó harcokat generált hol egymás, hol pedig a római légiónak ellen.

Külön értekezést érdemes szentelni a germán népcsoportok történelmi és földrajzi tagolódásának. Időszámításunk előtt sok, apróbb törzsről beszélhetünk minden egyes népcsoporton belül, időszámításunk után azonban ezek az apróbb törzsek nagyobb törzsszövetségeket alkotva megsokszorozták erejüket és a Nyugatrómai Birodalom bukása után egyre nagyobb területeket voltak képesek uralmuk alá vonni. A teljesség igénye nélkül említést érdemelnek esetünkben a frank és az angol germán törzsek. Alkotmányjogi szempontból azért érdemes a tanulmányozásuk, mert a későbbiekben birodalmakat hoztak létre, melyek berendezkedését a törzsi viszonyok közti időszakból kiinduló, sajátos alkotmányosság jellemzett. Ezért megismerve korai alkotmányosságuk és vándorlásuk történetét képesek leszünk sokkal mélyrehatóbban tanulmányozni őket, továbbá a későbbiekben, kronologikusan haladva további, a témához kapcsolódó tanulmányok alapját képezhetik a jelen értekezésben felvázolt következtetések.

¹ Az alkotmányosság és alkotmány fogalma alatt az adott korszak állam- és jogtörténeti fejlődésének, valamint társadalmi viszonyainak tükrében megjelenő azon legfontosabb írott, vagy történeti formában létező jogforrást értjük, amely az adott társadalmi rendszerben az államiság jogintézményét, annak leglényegesebb kereteit jelentette.

II. A germán törzsek vándorlási folyamata időszámításunk kezdetéig

A germán törzsek már az i.e. 2. évezred óta folyamatosan áramlottak nyugat felé, hogy a Rajna, a Duna, az Elba és az Északi-tenger közötti területeken, valamint Skandinávia déli részén találjanak új hazát.² Ez a folyamat a bronzkorban³ játszódott le, melyet jól szemléltet a hivatkozott térkép.⁴ A hatalmas népvándorlás során a germán törzsek jó ideig Oroszország belsejében maradtak, majd északnyugat felé vették útjukat. A germánság főtömege a Balti-tenger vonalán helyezkedett el egészen a Kimbriai félszigetig (mai nevén Jütland félsziget). Másik ága átszelte a hullámokat és Skandináviában szerzett magának területeket.⁵

Az előző bekezdésben lehetőségünk nyílt megismerni a fontosabb germán törzsek vándorlási útját Európa belseje felé az i.e. 2. évezredtől. Fontosnak tartom, hogy ezen harcias törzsek alkotmányos viszonyai is bemutatásra kerüljenek, hiszen így sokkal inkább megismerhetjük a tetteik mögött megbúvó „miért?”-et.

„A germán államok kialakulása nem tisztázott, amikor a különböző germán törzsek az európai térségbe érkeztek, politikai, hatalmi struktúráik már kialakultak.”⁶

Az új „jövevényekről” a fenti idézet egészen jól szemlélteti azt a tényt, hogy alkotmányosságuk korábbi vándorlásaik során fokozatosan fejlődött ki, érte el azt, amit ma germán törzsi alkotmányosságnak nevezünk. Mivel harcos törzsekről beszélünk, melyeknek állandó hajlamuk volt a háborúskodásra, békés időben pedig a harcokra történő felkészülésre, egészen különleges alkotmányos minta alakult ki ezen törzseknél.

Az államélet a szabad germán harcosok törzsi gyűlésén, a thingen keresztül valósult meg.⁷ Ezen minden szabad, fegyverképes férfinak joga és kötelezettsége volt a részvétel. Itt láthatjuk azt a különleges tényezőt, ami által nagyban elkülönül a germán törzsek alkotmányossága. A törzsek nem békés életet éltek, hiszen vagy harcban álltak, vagy készültek a harcokra. A harcok megvívása a szabad germán férfiak feladata és kötelessége volt. A legfontosabb tényezővé tehát a fegyverképesség vált, mely által jogot szerezhettek az arra alkalmasak a részvételre az államéletben. Ez a legélesebb határvonal véleményem szerint, hiszen egész egyszerűvé vált az államélet. Ha harcképes szabad férfi volt valaki, akkor gyakorolhatta jogait a thingben. Ha nem tartozott ebbe a csoportba, akkor minden, még a

² Mezey Barna – Szenté Zoltán: Európai alkotmány- és parlamentarizmustörténet, Osiris Kiadó, Budapest 2003. 34. oldal [a továbbiakban: Mezey-Szenté im.]

³ Az európai emberiség őstörténetének az a szakasza, mely a rézkorszak után következett. A Földközi tengert körülvevő vidékeken a bronzkor i.e. kb. 2000 évvel kezdődött, és nagyjából 1000 évig tartott. <http://www.kislexikon.hu/bronzkor.html#ixzz42FT9uz3B> [letöltve: 2016-03-07]

⁴ Migration map of haplogroup R1a from the Neolithic to the late Bronze Age (c. 1000 BCE) http://www.eupedia.com/europe/Haplogroup_R1a_Y-DNA.shtml#Germanic [letöltve: 2016-03-07]

⁵ Nagy Képes Világtörténet <http://mek.oszk.hu/01200/01267/html/04kotet/04r01f01.htm> [letöltve: 2016-03-07]

⁶ Mezey-Szenté i.m., 37. oldal

⁷ Mezey-Szenté i.m. 39. oldal

legalapvetőbb befolyás nélkül is követnie kellett a thing döntéseit. Mondhatni egész egyszerű, mégis relatív demokratikus alkotmányos modellről beszélhetünk.

De kik is ezek a germán törzsek? A germán népek csoportjába soroljuk mindazon indoeurópai eredetű törzseket, amelyek a Római Birodalomtól északra elterülő, Germaniának nevezett hatalmas területet lakták. A legfontosabb germán népcsoportok ezidőtájt kezdtek körvonalazódni, de még csöppet sem voltak egységesek, minden esetben további kisebb törzsekről beszélhetünk. A Visztula és az Odera között élő keleti germán gót, gepida, rugia, burgund, vandál, az északi germán csoportokhoz tartozó szász, angol, kimber, teuton, jütt, herul, svéd, dán és norvég törzsek, a Rajna partját uraló nyugati germán frank, khauk, fríz, tenkter, batavi, fríz, valamint az Elba- és Duna-vidéki alleman, svév, markomann, chesusk, chatti, sugamber, bajor, kvád, thüringi, longobard törzsek voltak.⁸ A germán elnevezés valószínűleg a heer-mann szóból származik, amely protogermán nyelven harcost jelentett.⁹ Bár eredetileg jelentősen különböztek egymástól, az idők folyamán közülük több is összeolvadt. Sokféleségük ellenére számos közös vonásuk mutatkozott meg, közülük a legjellemzőbb a háborúskodásra való hajlamuk, és a hadviselésben megmutatkozó tehetségük volt.

A fentiekben említésre került thing intézménye kétféle módon kerülhetett összehívásra, ez lehetett rendes, mely minden telihordkor és újhordkor került megrendezésre, illetve rendkívüli.¹⁰ A rendkívüli thing elsősorban a törzset veszélyeztető esemény/eseményisorozat esetén került összehívásra. A thinget a törzs főnöke vezette, melyet ő vezetett az általa előterjesztett javaslatok közös döntésre történő felterjesztése érdekében. A thing tagja csak szabad, fegyverképes férfi lehetett, így az itt megtárgyalt előterjesztések túlnyomó része főleg hadügyekkel volt kapcsolatos és mivel az összes fegyverképes szabad férfi részt vett ezeken a gyűléseken, nevezhetnénk a törzsi hadsereg gyűlésének is. Megtárgyalásra került az esetleges háború megindításának a kérdése, a békekötés és a törzseket a harcban vezető hadvezér megszavazása (általánosságban a törzs vezetője vezette a törzsi sereget, azonban gyakran a harcokban tehetségesek is lehetőséget kaptak erre), valamint a rabló hadjáratok kérdése.

Mint legmagasabb szintű jogi fórum maga alkotta és módosította törvényeit és döntött azok végrehajtásáról. Külön kiemelendő az a tény, hogy ezek a törzsek pogányok voltak és több istenben is hittek. Tisztelték isteneiket, áldozatokat mutattak nekik és sokan közülük bizonyos természeti jeleket/jelenségeket az istenek akarataként tartotta. A thing megtartásakor kötelező fegyvernagyvágás következett be, mely a thing vezetőjének szertartásával vette kezdetét. Ez a szertartás Tyr isten védelme alá helyezte a gyűlést, mely békéjének megtörése törvénysértést jelentett és súlyos büntetést vont maga után. Tyr isten¹¹ a háború és az igazság félkarú istene, akit becsületességéről és az önfeláldozásról ismertek. Legtöbbször karddal vagy lándzsával ábrázolták, amely egyben az igazság jelképét jelentette számukra.

Ahogy az említésre került, a megtárgyalásra szánt előterjesztéseket a törzs vezetője vezette a thing elé. Minden javaslat eldöntésre került, az elfogadást fegyvercsörgéssel jelezték, míg a javaslat elvetését hangos zúgolódással és morgással. Tehát nem fordult elő az az eset, hogy egy döntés többször is elnapolásra és állandóan megváltoztatásra került, mely igen hatékonytá tette a thing működését. Minden esetben a nép demokratikusan meghozott döntése érvényesült, igaz a törzsfőnök első volt az egyenlők között, de a thing megváltoztathatta az ő döntéseit is. A törzs maga választotta vezetőjét, aki mivel harcos népekről beszélünk általában a legjobb harcos volt. Igaz lehetőség volt arra, hogy kihívja egy másik harcos, de egy erőszakon alapuló társadalomban a legerősebb harcost nem sokan voltak

⁸ Mezey-Szente i.m., 34. oldal

⁹ Daniel Gimeno: Nagy civilizációk – Frank Birodalom, Kossuth Kiadó, Budapest 2010. 10. oldal [a továbbiakban: Daniel Gimeno im.]

¹⁰ Mezey-Szente i.m. 37. oldal

¹¹ Skandináv mitológia <http://skandinav-mitologia.hu/tyr.html> [letöltve: 2016-03-18]

bátrak párbajra hívni. Mindenesetre egy új vezetőt a thingnek is jóvá kellett hagynia, hiszen máshogy nem tűrték volna meg vezetőjüként.

Abban az esetben, ha valaki nem volt fegyverképes, az számára korlátozott jogi állást eredményezett. Ennek hiányában nem lehetett részt venni a jogi és politikai döntések meghozatalában, nem vehetett részt a thingen. Ez érintette a szolgákat, akiknek tiltott volt a fegyverfogás (a germán törzsek a szolgákon hasonlóan a rómaiakhoz rabszolgát értettek), más törzsek férfi tagjait, a nőket és a gyermekeket. Más törzsek férfi tagjai esetében teljesen érthető ez a fajta elkülönítés, hiszen mivel nem volt az adott törzs tagja, így nem is volt elvárható tőle, hogy akár élete árán is védelmezze azt és harcoljon érte. A gyermekek esetében a választóvonalat a fegyverképes kor elérése és odaítélése jelentette, míg a nőkre egészen másként volt értelmezhető a fegyverképeség.¹² A germán törzsek női tagjai is nagyrészt fegyverforgatók voltak, hiszen egy harcos társadalomban képesnek kellett lenniük megvédeni saját magukat, a politikai döntésekben azonban nem vehettek részt.

Az i.e. 700 tájékán bekövetkezett ugrásszerű népesedési hullám és az ebből következő belpolitikai feszültségek következtében¹³ a germán törzsek megkezdték a balti térség teljes birtokba vételét és itt éltek megközelítőleg az i. e. II. század elejéig.¹⁴ Alkotmányos viszonyaik ekkor már szilárd alapokon nyugodtak, a thing intézménye pedig, mint kvázi „hadsereggyűlés” teljes mértékben megteremtette az alapokat harcos és hódító politikájukhoz. Az északi germán törzsek közé tartozó kimberek és teutonok a Kimberiai félszigeten telepedtek le, mely mocsáros, nedves vidék volt. A folyamatos ár- és belvizek, valamint a nem megfelelő geopolitikai tényezők hatására ezen népek dél felé kezdték meg vándorlásukat az i. e. 114. környékén, hogy új hazát keressenek, melyen eddig kelta törzsek éltek.¹⁵ A kelta törzseket a germán törzseknél jóval korábban, az i.e. 5. évszázadtól ismerték a római krónikák, életterük a mai Franciaország területét képezte. A germán törzseknél magasabb műveltségi szinten álltak, a régészet segítségével bebizonyosodott, hogy a kelta civilizáció egyenrangú volt a rómaival. A régészet kimutatta a jólétű, fejlett és gazdag korai kelta földművelő közösségeket, valamint a nagy jártasságukat a művészet, edénykészítés, ötvösség, zománcozás, fémfeldolgozás terén.¹⁶

A kelta törzsek fejlett mezőgazdasága csakhamar túlnépesedési folyamatot generált, így i. e. 450 tájékán kezdetét vette a kelta népvándorlás. Elfoglalták Észak-Itáliát és az anatóliai Galatát is. Ekkor kerülnek először háborús viszonyba Rómával. A kelta törzsek eleinte győzelmeket arattak, i. e. 387-ben kirabolták Rómát is.

Az i. e. harmadik évszázadtól kezdve a római hatalom megerősödött, mivel a kelták törzsközösségekben és kisebb államokban szerveződtek, könnyű volt a jól megszervezett római légióknak túlerővel legyőzni őket. A rómaiaknak sok harc után végül sikerült felülkerekedniük a kelta törzseken és i. e. 121-ben létrehozták Gallia Narbonensis római provinciát a mai Dél-Franciaország területén. I.e. 114 tájékán a megmaradt kelta törzseknek már nem „csupán” a Római Birodalommal, hanem az északi germán törzsek terjeszkedésével is szembe kellett hogy nézzenek. Az északi germán törzsek közé tartozó kimberek és teutonok dél felé vándorolva i.e. 113-ban az új haza keresése közben pusztító erővel törtek rá a megmaradt kelta törzsekre. I. e. 113-tól kezdve Gallia Narbonensis római provincia (a mai Franciaország déli része), valamint Gallia Cisalpina római provincia (a mai Olaszország északi területe) területén jelentek meg, és számos nagy vereséget mértek a római haderőre. A kimberek váratlanul Hispania római provincia (Ibériai félsziget) felé fordultak és évekig ott

¹² Mezey-Szente im., 38. oldal

¹³ Peter Von Sivers: History of Political Ideas: The Middle Ages to Aquinas, Volume II., University of Missouri Press, 1997. 30. oldal

¹⁴ Successors Of Rome: Germania <http://www.friesian.com/germania.htm> [letöltve: 2016-03-07]

¹⁵ Nagy Képes Világtörténet <http://mek.oszk.hu/01200/01267/html/04kotet/04r01f01.htm> [letöltve: 2016-03-07]

¹⁶ ELLIS Peter Berresford: Die Druiden - von der Weisheit der Kelten, München, 1996. 27-35. o.

pusztítottak. A teutonok teljes vereséget szenvedtek az Aquae Sextiae-i csata során i.e.102-ben a római Mariustól¹⁷, aki I. e. 101-ben a vercellaei csata során a kimberekre is döntő vereséget mért.¹⁸ A Római Birodalom ekkor kezdett megismerkedni a germán törzsekkel, melyekkel ezután egyre gyakrabban találkoztak a harcmezőn. A keleti germán törzsek ezzel egy időben megkezdtek vándorlásukat a mai Németország középső- és keleti vidéke felé.¹⁹ A Római Birodalom, mint ahogyan azt a korábbiakban kifejtettekben is olvashatjuk i.e. 113-ban ismerte meg a germán törzseket, melyekkel egészen idáig nem került érintkezésbe. Teljesen másfajta civilizációt ismerhettek meg bennük, mint az általuk már i.e. 5. század óta ismert keltákban, akik a rómaiakhoz hasonló civilizációs szinten álltak.

A nyugati germán svév törzs i.e. 72-ben jelent meg Ariovistus vezetése alatt Elzászban, a mai Franciaország északkeleti régiójában. Más germán törzsek is csatlakoztak seregéhez és megkezdtek a területszerző útjukat délre, valamint a Rajna folyótól nyugatra a kelta törzsek területei felé, akik fölött i. e. 61-ben nagy diadalt arattak. Első ízben az északi germán törzsek üzték ki őket i.e. 113-ban bekövetkezett területszerző hadjáratuk során, most pedig, közel 50 évvel később a nyugati germán törzsek veszélyeztették honukat, mely a mai Svájc területén volt.²⁰

A germán törzsek terjeszkedése azonban veszélyeztette a Római Birodalom hatalmi érdekeit, hiszen Ariovistus korlátlan ura lett a rómaiak által meg nem szállt kelta területeknek a Rajna partjától nyugatra is. A fenyegetés nem volt alaptalan, a Római Birodalom, hogy szövetségesevé tegye Ariovistust, királyi méltóságot adományozott a részére és a „rex atque amicus populi Romani”, azaz a „római nép barátja” címmel tüntette ki.²¹ A birodalom által adományozott királyi cím a törzsfőnök jogosítványaihoz volt megegyező, hiszen a továbbiakban is döntéseit a thing jóváhagyásával tudta csak szentesíteni. A nyugati germán törzsek a svévek vezetésével eközben állandóan a déli irányban is be-betörték a még megmaradt kelta törzsi területekre, akiknek a helyzete egyre kilátástalanabbá vált déli irányba kísérelték meg a nagyszámú elvándorlást. Caesar tudta, hogy a kelták elvándorlásával területeiket azonnal megkaparintják a svévek, ezért erőszakkal közbelépett. Erőszakkal visszatelepítette az elvándorolt keltákat s ezzel újból megteremtette a Római Birodalom északi határőrvidékét. A kelták ebben a kilátástalannak tűnő helyzetben Caesar segítségét kérték Ariovistus ellen. Caesar követelte, hogy Ariovistus hagyja el egész Galliát, aki természetesen elutasította ezt. A svév és a római sereg összecsapására Vesontio mellett került sor i.e. 58-ban, ahol Ariovistus elveszítette egész hadseregét, hazamenekült Germániába, s ezután ismét a Rajna volt a két barbár ország határa. Ezután teljes Gallia felszabadult a svévektől és a Római Birodalom kiterjesztette hatalmát ezekre a területekre is.

Caesar győzelme után meg kívánta félemlíteni a germán törzseket, hidat építtetett és átkelt a Római Birodalom határát jelentő Rajnán, ami a nyugati germán sugamber törzsek lakóhelye volt. A sugamberek elmenekültek a támadás elől, mely felprédálta otthonukat és kivártak. Caesar ezen a területen alig tizenkilenc napot maradt,²² majd visszatérte után lebontatta a hidat. A sugamber törzs hónapokkal később összegyűjtötte erőit és felprédálta a Rajna túloldalán található római területeket, felprédálva az egész tartományt és közben számos római csapatot legyőzve, majd visszatértek földjükre. Caesar ezután Britannia felé indult a kelta törzsek ellen, mely nem képezi részét a munkámnak. A germán törzsek Caesar

¹⁷ Caius Marius ([Kr. e. 157](#) – [Róma](#), [Kr. e. 86. január 13.](#)) római hadvezér és politikus

¹⁸ William Smith: Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology, Volume III, University of Michigan, 1867, 158. oldal

¹⁹ Mezey-Szente im., 34. oldal

²⁰ Joachim Hermann – Eric Zürcher: History of Humanity: From the seventh century B.C. to the seventh century A.D., 226. oldal [a továbbiakban: Hermann - Zürcher im.]

²¹ Hermann – Zürcher im., 226. oldal

²² Nic Fields, Peter Dennis: Alesia 52 BC: The final struggle for Gaul, 14. oldal

i.e. 44. március 15-én bekövetkezett halála²³ után viszonylag negyven évig békében maradtak. A germán törzsi alkotmány az idő közben eltelt negyven év során is képes volt arra, hogy a „hadsereggyűlés”, vagyis a legfelsőbb politikai és jogi fórumként eljáró thing hatásköre ne változzon és a törzs, ha a helyzet úgy kívánja. ismét harcba szálljon akár a Római Birodalommal szemben is.

Caesar halála után fogadott fia Augustus i.e. 27-ben megszerezte az egyeduraltat és ezzel beköszöntött a Rómában a császárság kora. A sugamber törzsek i.e. 16-ban ismételtén áttörtek a Rajnán és betörtek egészen a mai Hollandia területére, ahol teljes csapást mértek a római légiókra.²⁴ Itt öt évet töltöttek el a sugamberek, amikor a római csapatok legyőzték őket nagy harcok árán és visszakergették őket a Rajna túlsópartjára. A római légiók úgy tűnt sikerrel felvehetik a küzdelmet a germán törzsekkel szemben, azonban a harcok és összecsapások állandósulni látszottak. A harcban edződött, fegyverképes germán férfiak érthető módon állandóan törekedtek a fegyveres összecsapásokra, a thingben ezt az álláspontot képviselték. Ezt a harciasságot vallásuknak is betudhatjuk. Hittek a valhallában, ahová a harcosok haláluk után kerülnek, ha harcban esnek el. Ez a fajta mentalitás alapjaiban határozta meg a törzs életét, a harcosok életét és áthatotta alkotmányos berendezkedésüket is. Egy ilyen politikai és jogi rendszerben szocializálódott fegyverképes germán férfi, ha még harcedzett is volt már egymagában is komoly ütőerő volt. Gondoljunk csak bele, hogy több ezer ilyen harcos fenyegette állandóan Róma területeit.

III. A germán törzsek vándorlási folyamata időszámításunk kezdetétől

Időszámításunk kezdetén a germán törzsek egyre erősebb nyomást gyakoroltak a Római Birodalomra. Augustus érzékelte ezt és seregeit a Rajna túlsópartjára küldte, hogy megzabolázza a germán törzseket.²⁵ A markomann törzsből származó Maroboduus a rómaiellenes helyzetben a történelem során elsőként hozott létre törzsszövetséget, melynek során a különböző nyugati germán svév törzseket, a nyugati germán longobárd és további kisebb germán törzseket is szövetségesévé tett és megszállták a mai Csehország területét.

Hosszú, harcokkal teli vándorlásuk alatt saját népük és területeik fegyveres védelme és a más törzsek területeinek megszerzése érdekében megvívott harcok megkívánták az egyes törzsek egységét, így az egyén érdeke minden esetben háttérbe szorult. A thing politikai értékrendje nélkül nem lehettek volna egységesek és kizárólag vérségi közösségekbe tagozódhattak volna. Maroboduus elsőként volt képes arra, hogy az egyes germán törzsek szövetségre lépjenek. Minden egyes törzs thingje bele kellett, hogy egyezzen ebbe a szövetségbe, ami kimagasló politikai és alkotmányos bravúrnak is nevezhető egyben.

Megjegyzendő, hogy a társadalom működésében azonban a thingnél alacsonyabb szinten továbbra is fontos szerepet játszottak a vérségi közösségek. A család napjainkban is a társadalom alapja, azonban akkor a létfenntartást és a túlélést jelentette. A több generációt egyesítő család a thinggel szemben az asszonyokat és magába foglalta. A germán törzsi családok nemzetségeket alkottak, melyek igaz már kicsit távolabb kerültek egymástól a mindennapokban, de vállalták az összetartozásukat. A germán törzsek nemzetségeiben a legfontosabb tényező a vérrokonság volt, azonban megjelent a vérszövetség²⁶ intézménye is, mely a rokonná fogadást jelentette. A nemzetségekben élők hűséggel tartoztak egymásnak a

²³ Barry Strauss: The Death of Caesar: The Story of History's Most Famous Assassination, 145. oldal

²⁴ William Smith: Sicambri, [letöltve: 2016-03-14]

<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.04.0064:entry=sicambri-geo>

²⁵ Richard Ernest Walker: Ulrich Von Hutten's Arminius, International Academic publishers, Bern 2008, 56. oldal

²⁶ Mezey-Szente i.m., 38. oldal

végletekig. A törzs életében kiemelkedő jelentőségű volt a fegyverképesség odaítélése és ezzel egyidejűleg a jog megszerzése a thingben történő részvételhez. Mint legfőbb politikai fórum döntött ennek odaítéléséről, mely több módon is bekövetkezett.²⁷ Elsősorban a felnövő új fiatal germán törzsi nemzedék számára volt megtiszteltetés, de megszerzése bekövetkezhetett más törzsek tagjainak felvételével és az arra méltó szolgák felszabadításával. A rómaiak természetesen nem nézték jó szemmel az erősödő germán Maroboduus²⁸ tevékenységét és sereget indítottak ellene. A csata végül nem következett be, mert idő közben forrongások törtek ki i.sz. 6-ban a római Illyricum provincia területén (a mai Horvátország és Szlovénia területe) és így a szembenálló felek békét kötöttek, Maroboduus Róma szövetségese lett. Az Illyricum provincia területére indított csapatok vezetésével Róma Quintilis Varus tábornokot bízta meg, aki a római hódítási elvekkel nem törődött és erőszakkal próbálta ráerőltetni a római szokásokat a germán törzsekre i.sz. 8 környékén. Ez a harcias germán törzsekkel szemben nem volt működőképes taktika és méginkább szembe fordította a germánokat Rómával. Időszámításunk szerint a nyugati germán cherusk törzs zúgolódni kezdett. Mivel a germán törzsek alkotmányos rendje már több évszázada kialakult, ennek erőszakos és gyors megváltoztatási kísérlete nem tekinthető bölcs döntésnek.

A nyugati germán cherusk törzs vezetője Arminius a markomann Maroboduussal párhuzamosan a harcot. A római nevelést kapott és római seregben szolgált cherusk lojális maradt saját népéhez és Varus tábornok germán törzsekkel szemben elkövetett erőszakos akciói hatására szembefordult Rómával.²⁹ A római nevelés hatására jól ismerte a római légiók okozta fenyegetés nagyságát, valamint a római harci taktikákat. Cselhez folyamodott és elhitette a római Varussal, hogy egy távoli germán törzs fellázadt a Római Birodalom ellen és szükséges a római csapatok általi mielőbbi válaszcsepás. Mivel ismert volt a római csapatok között, szavát nem kérdőjelezték meg és meg is indultak a római csapatok. Arminius becsalta a rómaiakat a Teutoburgi-erdőbe, ahol a germán törzsek körülfogták a rómaiakat és lemészárolták mindhárom légiót i.sz. 9-ben. Varus a helyszínen öngyilkosságot követett el. Augustus ezt követően még öt évig élt, de egészségi állapotát valószínűsíthetően nagyban befolyásolta az elszenvedett kudarc.

A következő évek a két „erős germán” Arminius és a rómaiakhoz lojális Maroboduus közötti rivalizálással teltek. Róma nem nézte jó szemmel egyik germán vezér erősödését sem. Végül i.sz. 19-ben Arminius legyőzte Maroboduust,³⁰ aki Rómába menekült. Arminius ezután megkísérelte egyesíteni a törzseket, de nem élvezte sokáig a diadalt, hiszen megnövekedett hatalma miatt saját társai ölték meg i.sz. 21-ben. Ez a különböző kisebb germán törzs vezetőinek tudható be, hiszen Arminius hatalmának növekedésével egy időben csökkent az övék. A germán törzsek közti belső viszályok ekkor Rómának kedveztek. A különböző törzsek thingjei érthető módon ellenszenvvel tekintettek egy másik törzs túlzott megerősödésére, hiszen ez saját hatalmuk meggyengülését jelentette. Ebben, mint említettem közrejátszott a különböző törzsek vezetőinek meggyőző ereje saját thingjeik elé terjesztett előterjesztéseikben. A harcosok a valhallába vezető utat keresték, de a törzsfőnökök ezzel egy időben saját hatalmukat féltették.

Arminius halálát követően a Római Birodalom és a germán törzsek között fegyverszünet kezdődött. A különböző törzsek egymást gyengítették a folyamatos belső harcokkal és ebben a helyzetben, a különböző törzseket összefogni képes vezető hiányában képtelenek lettek volna felvenni a harcot a római légiókkal. Arminius egykori törzse, a nyugati germán cherusk szinte megszűnt létezni, de több kisebb germán törzs is kiirtotta

²⁷ Mezey-Szente i.m., 39. oldal

²⁸ Matthew Bunson: Encyclopedia of the Roman Empire, Facts on Files, 2002, 352. oldal

²⁹ Matthew Bunson: Encyclopedia of the Roman Empire, Facts on Files, 2002, 40. oldal

³⁰ Bayard Taylor: A School History of Germany: From the Earliest Period to the Establishment of the German Empire in 1871, D. Appleton and Company, 1871, 33. oldal

egymást.³¹ A harcra berendezkedett államélet megkívánta a folyamatos hadakozást és mivel a légiók elleni hadakozás ekkor egyenlő lett volna az öngyilkossággal a különböző germán törzsekre nézve, így azok egymás ellen fordultak.

Az első évszázad közepén az északi germán chauci törzs elhagyta az Északi-tenger partvidékét és a Rajna partjára települt, ahol a nyugati germán frank törzsek közé tartozó batavi törzsek és szintén nyugati germán fríz törzsek éltek. Céljuk a törzsek feltüzélése volt a Római Birodalom ellen, mely a római barát batavi törzs miatt nem járt sikerrel. Az erőszakos chatti törzs pár évvel később átkelt a Rajnán és rátört a római területekre, mely végül a chattik vereségével végződött a római légiókkal történt összeütközés után.³² Ez volt a germán törzsek legkomolyabb harci cselekedete ebben az évszázadban. A megmaradt kelta törzsek lázadása i.sz. 70-ben kisebb zűrzavart okozott, melyhez a Rómához hű batavi törzsön kívül több germán törzs is csatlakozott teljes vereséggel végződött, mely után a római légiók átkeltek a Rajnán, hogy erődítményeket emeljenek a határ védelmére.

A germán törzsek viszálykodása az egyes törzsek gyengülését idézte elő, azonban még így sem lehetett lebecsülni az erejüket. A Római Birodalom számára kulcsfontosságúvá vált a felkészülés a germán törzsekkel megvívandó harcokra. Ez három tényezővel került megvalósításra.³³ Egyrészt szükség volt rá, hogy erős határvédelmet alakítsanak ki. Ez volt a limes, mely egy erődökkel, falakkal és árkokkal körülhatárolt védelmi rendszer volt. Építése Domitianus uralkodása alatt kezdődött meg és a harmadik évszázad közepéig határvonalként funkcionált. A római hódítások kiterjesztésre kerültek az Elbáig és megszervezték Germania Romana provinciát i.sz. 84-ben. Ezzel egy ütközőzónát sikerült létrehozni, melyben a germán törzsek ütközőzónát képeztek az újonnan betörni szándékozó más germán törzsekkel szemben. Tehát az új római politika részét képezte a germán törzsek befogadása és letelepítése a határok védelmezése céljából. Egyre több germán harcos szegődött római szolgálatába, mely helyzet több szempontból is kedvezett a birodalomnak. Egyrészt a germán törzsek harcosai harcoltak más germán törzsek harcosaival római zászló alatt a római életet megkímélve, másrészt a germán harcosok hazatérve törzsükbe megosztották ismereteiket a fejlett és civilizált római világról, ami jóval túlmutatott a germán törzseken. Így pszichés hatást is képesek voltak kifejteni.³⁴ A germán törzsek alkotmányos viszonyaira azonban ez nem volt hatással, a thing továbbra is legfelsőbb jogi és politikai fórumként funkcionált.

A következő közel egy évszázadot a viszonylagos béke jellemezte, a germán törzsek a Római Birodalom hatására civilizálódtak. A törzsek falvakba költöztek, fából és kőből házakat és erődöket építettek s egyre erőteljesebben váltotta fel a földművelő életmód a korábbi vadászó- halászó létformát. A „rómaiásodás” folyamata megindult ezen törzsek esetében, azonban ne feledkezzünk meg arról, hogy ez csupán ezen törzsek esetében következett be. Természetesen a Római Birodalomnak nem volt érdeke, hogy a germán törzsek egyike is túlzottan megerősödjön, így egymás elpusztítására használták fel őket.³⁵

A viszonylag békés együttélést 166-ban megtörte a germán törzsek mozgolódása. A Maroboduus korából megismert markoman törzs, aki ezidőtájt a mai Csehország területén élt ismét színre lépett és összekovácsolt sok egyéb germán törzset, majd Róma ellen indult. A háború végül római győzelemmel végződött majd tizennégy évvel később. A harcban eltelt tizennégy év boncolgatása jelen esetben mellékes, azonban kihatásai az ez után következő

³¹ Bayard Taylor: A School History of Germany: From the Earliest Period to the Establishment of the German Empire in 1871, D. Appleton and Company, 1871, 35. oldal

³² Bayard Taylor: A School History of Germany: From the Earliest Period to the Establishment of the German Empire in 1871, D. Appleton and Company, 1871, 36. oldal

³³ Mezey-Szente i.m., 35. oldal

³⁴ Bayard Taylor: A School History of Germany: From the Earliest Period to the Establishment of the German Empire in 1871, D. Appleton and Company, 1871, 37. oldal

³⁵ Bayard Taylor: A School History of Germany: From the Earliest Period to the Establishment of the German Empire in 1871, D. Appleton and Company, 1871, 39. oldal

időkre annál inkább. Róma a folyamatos barbár betörések hatására egyre több polgárát veszítette el és ereje lassan csökkenni, apadni kezdett.³⁶ Esetünkben a germán törzseket ért változások leírása lényeges. Az őket ért veszteségek ellenére egyes törzsek a közös szokások és az egymás iránti tisztelet eredményeként közelebb kerültek egymáshoz, mely a markoman törzsek által korábban létrehozott törzsszövetség és a közös zászló alatt a Római Birodalom ellen együttesen harcban eltöltött tizennégy év hatására alakult ki. Róma mindig igyekezett megtörni a germán törzsek erejét, de fő ellenségként képessé vált összekovácsolni a korábban egymást lemészároló törzseket. Bizonyos törzsek továbbra is viszálykodtak egymással, de a germán törzsek létszáma újra intenzíven emelkedni kezdett. Alkotmányjogi szempontból megközelítve ez több fegyverképes törzstagot és nagyobb thinget hordozott magában. Mint azt a korábbiakban említettem, a törzsek alapeleme a harc volt, amikor nem harcoltak, akkor készültek rá.

Egészen a 3. évszázad közepéig kellett várni, hogy a germán törzsek ismét felbukkanjanak. A helyzet jelentősen megváltozott, ez idő alatt a több tucat kisebb germán törzs közül több nagyobb törzsekké, törzsszövetségekké alakult át.³⁷ A korábban megismertetett kisebb törzsek az alábbiak voltak: a keleti germán gót, gepida, rugia, burgund, vandál, az északi germán csoporthoz tartozó szász, angol, kimber, teuton, jütt, herul, svéd, dán és norvég törzsek, a nyugati germán frank, khauk, fríz, tenkter, batavi, fríz, valamint az Elba- és Duna-vidéki allemán, svév, markomann, chesusk, chatti, sugamber, bajor, kvád, thüringi, longobard törzsek.³⁸

Majdnem minden germán törzset érintette azonban egy igen jelentős változás, a törzsek egységbe tömörülése után már csupán a fő népcsoport megnevezése maradt fenn, ezzel egyidejűleg a főbb népcsoportok területe is megnövekedett. A húszas-harmincas nagyságrendű, különböző germán törzsek majdnem mindegyike főbb, egymással rokon népcsoportba tagozódott be. Az egyes thingek nagysága ezzel párhuzamosan növekedett meg, mely lehetőséget adott további harcokra megfelelő létszámú harcos birtokában. Ez az eseménysorozat migrációs hullámot idézett elő, nagy területek cseréltek gazdát, különböző uralkodó családok megfosztásra kerültek hatalmuktól és helyükre újak léptek.³⁹ A későbbiekben részletesen kívánok foglalkozni a frankokkal, ezért lényegesnek tartom megemlíteni mely törzsek egyesüléséből jött létre ez a törzsszövetség: ezek a sugamber, a chatti, a batavi és több további kisebb törzs voltak. Külön megemlítendő, hogy a frank népcsoport uralkodói ekkor már királyok voltak, akik hatalmukat örökletesen adták tovább családjuk férfi tagjainak. A kialakult gót népcsoportban többek között vandál, herul, rugia és további kisebb germán törzsek egyesültek, mellyel egybefüggő területük lényegesen megnőtt. A kialakult gót népcsoport pontosan ennek hatására keleti gótokká (osztrogótok) és nyugati gótok (vizigótok) szeparálódott.

A frankok 251-ben betörték a gall provinciákba hatalmas pusztítást okozva, gótok pedig a Római Birodalom keleti oldalán, az Alsó-Duna vidékén pusztítottak. Ez óriási terhet jelentett a birodalomnak, mely csak komoly emberanyag és pénz ráfordításával volt orvosolható. A frankok gallia provincia területén maradtak, míg a gótok továbbra is harcban álltak és véres küzdelmeket folytattak a rómaiakkal, mely a kezdeti sikerek után 270-ben teljes római győzelemmel végződött. Ekkor kicsit sikerült megtörni a germán törzsek erejét, melyet a továbbiakban igyekeztek tovább gyengíteni. Ezt a törzsek átcsoportosításával

³⁶ Bayard Taylor: A School History of Germany: From the Earliest Period to the Establishment of the German Empire in 1871, D. Appleton and Company, 1871, 40. oldal

³⁷ Bayard Taylor: A School History of Germany: From the Earliest Period to the Establishment of the German Empire in 1871, D. Appleton and Company, 1871, 41. oldal

³⁸ Mezey-Szente i.m., 34. oldal

³⁹ Bayard Taylor: A School History of Germany: From the Earliest Period to the Establishment of the German Empire in 1871, D. Appleton and Company, 1871, 41. oldal

próbálták elérni több-kevesebb sikerrel. A római határokat visszaállították, azonban a helyzet drasztikusan megváltozott. A germán törzsek egyre erősebbé váltak az elmúlt három évszázadban, míg a Római Birodalom a köztársaság korából despotikussá és korrupttá vált.⁴⁰ A 3. századtól a Római Birodalom már nem volt hódító hatalom, állandó védekezésre kényszerült a külső támadásokkal szemben. A külső és belső biztonság megőrzése egyedül az erős hadsereg fenntartásával volt megoldható, melyet ekkor már római állampolgárok, hanem a különböző germán törzsek harcosai alkottak. A betörő germán törzsek ellen a gyalogos harcászatról egyre inkább áttértek a lovas csapatok bevetésére. A gyors és könnyű lökések- valamint ellenlökések kivívására képes egységek alkalmazása komoly harcászati előnyt jelentett. A birodalmi határok megóvása céljából pedig a Rajna-folyó és a Duna-folyó (melyek a birodalom természetes határvonalaként funkcionáltak) menti törzsekkel úgynevezett foederati⁴¹ kapcsolat kialakítására került sor. A foedus, vagyis szerződés alapján a birodalom területére befogadott és letelepített germán törzsek katonáit a Római Birodalom saját katonáiként tekintette. A germán harcosokat, mint legionáriusokat római tulajdonosoknál szállásoltak el, ezzel egyidejűleg megkapták a római tulajdonosok házának és földjének egyharmad részét, melyet a római tulajdonossal párhuzamosan műveltek. Ez a jelenség nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a germán törzsek és a római polgárok egyrészt a mindennapi együttélés hatására, másrészt a házasságkötés révén keveredtek egymással.

A Római Birodalom reformjainak hála képes volt ebben a helyzetben is i.sz. 280-ra határainak újbóli megszilárdítására. A törzsek állandó meggyengítésével és római haderőbe történő integrálásával visszafoglalták a korábban feladott területeket és helyreállították a Római Birodalom korábban kialakított területi egységét. Ezidőtájt köszöntött be a római kor másodvirágzása, hiszen majd száz évig képesek voltak a határok megtartására és megvédésére, melyek az i.sz. 370-ben bekövetkezett újbóli népvándorlásig nem változtak meg. Azonban a nyugati területek továbbra is állandó germán nyomásnak voltak kitéve, így Konstantin császár uralkodása alatt a császári székhely Rómáról Konstantinápolyra változott i.sz. 330-ban. Még nem bomlott meg a birodalom egysége, azonban a kelet átvette a nyugat vezető szerepét.⁴² Kiemelten fontos megemlíteni, hogy a germán törzsek hatalmas társadalmi fejlődésen mentek át. A két legfontosabb tényező az állandó településeken történő élet, hiszen már nem nomád vándorló életformát követtek, a másik társadalmi változás a törzsfőnök szerepét több jogosítvánnyal felváltó király lett.⁴³

Mint ahogyan azt említettük, a hadvezér megválasztása thing hatásköre volt, alkotmányos szerepe kimagasló és egyedülálló. Megbízásának időtartama határozott volt, mely az éppen aktuális háború megvívásáig szólt. A cél elérésének, tehát a háború megnyerésének érdekében szabadon hozhatta döntéseit, a thing nem szólhatott bele ezekbe. Ahogyan azt a Római Birodalom esetében is láthattuk (például Julius Caesar esete), a viszonylag korlátlan hatalommal tevékenykedő és tehetséggel megáldott hadvezérek nem szívesen mondanak le a hatalomról, megpróbálják állandósítani azt. A királyi tisztség eredete tehát a germán törzsek mondhatni állandó hadviseléséből ered. A hadvezérek nem szívesen mondtak le a megszerzett hatalomról, az uralom megszerzésére is törekedtek. Ennek az eredménye a mondhatni nem határozott időre szóló hadvezéri pozíció, a királyi tisztség. Lényeges különbség egyrészt a határozott, illetve határozatlan időre szóló megbízás, másrészt pedig a thing beszámoltathatósági hatásköre. Míg a határozott időre megbízott

⁴⁰ Bayard Taylor: A School History of Germany: From the Earliest Period to the Establishment of the German Empire in 1871, D. Appleton and Company, 1871, 45. oldal

⁴¹ Mezey-Szente i.m., 35. oldal

⁴² Jean Baptiste Louis Crevier: The History of the Roman Emperors: From Augustus to Constantine, Vol X., 111. oldal

⁴³ Marczali Henrik: Nagy Képes Világtörténet, <http://mek.oszk.hu/01200/01267/html/04kotet/04r04f10.htm> [letöltve: 2016-03-19]

hadvezér tevékenységébe nem, úgy a király tevékenységébe beleszólhatott a thing. A királyokat választás útján helyezték⁴⁴ hivatalukba, tehát nem apáról fiúra szállt a hatalom. Bizonyos származási szempontok megfigyelhetők, hiszen királyt csak királyi vérvonalból lehetett megválasztani (a vérvonal megszűnése esetén juthatott szerephez másik vérvonal).

Miután a thing megszavazta (szabad döntéssel) a királyt, pajzsra emelték és bemutatták a népnek. A nép akaratán kívül nem válhatott senki sem királlyá, de a thing ugyanígy meg is foszthatta hivatalától és felelősségre is vonhatta. Mivel általában a törzsek legrégebbi vérvonalából került sor megválasztására, így a tradicionális jelleg igen erősen érezhetővé vált. A királyokat, valamint azok származását az istenektől eredeztették a különböző germán törzsek.⁴⁵ Ez nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a Nyugatrómai Birodalom bukása után, annak egykori területein létrejövő germán királyságok uralma alatt a királyi hatalom egyszerre világi és szakrális kereteket öltve vált azok fő elemévé.

I.sz. 370 körül újból népvándorlási hullám indult be, a hunok ekkor átkeltek a Volgán és az utukba kerülő törzseket eközben legyőzték. A hunok a legyőzött törzseket beolvasztották saját seregükbe, aki ezt elkerülte nyugat felé menekült. A hunok ezt követően betörték a keleti germán gótok területére, akikre teljesen váratlanul a mocsarak felől csaptak le, így azok a váratlan támadást képtelenek voltak kivédeni. A támadás után a keleti germán gótok, másik nevükön osztrogótok további kisebb törzsekkel szintén hun uralom alá kerültek.⁴⁶ A Római Birodalom egészen idáig több stratégiát is képes volt sikeresen alkalmazni a germán törzsek meggyengítésére és saját szolgálatába állítására, azonban a helyzet most drasztikusan megváltozott. A hunok és az általuk legyőzött, valamint saját seregébe beolvasztott germán törzsek nyugatra törtek. Mivel az egyes germán törzsek nem voltak elég erősek ezen hatalmas sereg legyőzéséhez megindultak nyugat felé, a római területekre. Így voltak ezzel a nyugati germán gótok, vagy másik nevükön vizigótok is. A Duna alsó szakaszához vonultak és kérték bebocsátásukat a Római Birodalom területére, mely be is következett a foederati szerződés alapján. Ezt a bebocsátási folyamatot egy római haditudósító jegyezte le:

„Ebben az időben, mikor határunk zárai megnyíltak, a barbárok földje úgy ontotta errefelé a fegyveres csapatokat, mint az Aetna a pernyét, a súlyos helyzetben olyan hadvezérekre lett volna szükség, akik dicső tettekkel már hírnevet szereztek. Ezzel szemben mintha valamely bajkeverő istenség válogatta volna halomba őket: csupa gazfickó állt a hadügyek élén, köztük elsősorban Lupicinus és Maximus, egyikük comes Trákiában, a másik egy vészt hozó hadvezér; a rövidlátásban vetélkedhettek egymással. Az ő fondorkodó kapzsiságuk lett minden bajnak a forrása. Hogy egyebeket mellőzzek, amiket maguk a nevezettek, vagy engedélyükkel mások aljas számításból elkövettek az addig minden kártevés nélkül beköltöző idegenekkel szemben, mégis el kell mondanom a következő gyalázatos és hallatlan esetet, amelyért még elfogult bíraktól sem várhattak volna fölmentést. Amikor ugyanis az átszállított barbárokat élelemhiány kezdte gyötörni, ezek a gyűlölt vezérek egy galád üzletet agyaltak ki: ahány kutyát telhetetlenségükben összeszedtek, azt mind eladták darabonként egy-egy rabszolgáért, s azok között előkelő emberek hozzátartozóit is elhurcolták.”⁴⁷

Az általános római politikusok és hadvezérek emberi minőségét, vagy emberi minőségének hiányát jól szemlélteti a fenti idézet. A germán törzsekkel szemben alkalmazott embertelen bánásmód hatására felkelés robbant ki. A vizigótok nagy kegyetlenséggel pusztítva dúlták végig egész Trákiát. Megütköztek a Római Birodalom főseregével i.sz. 378-

⁴⁴ Mezey-Szente i.m., 40. oldal

⁴⁵ Mezey-Szente i.m., 41. oldal

⁴⁶ Joshua J. Mark: Huns; <http://www.ancient.eu/Huns/> [letöltve: 2016-03-19]

⁴⁷ Sz. Jónás Ilona: Barbár Királyok, Kossuth Kiadó, 2010, 7. oldal

ban ahol maga a császár is életét vesztette.⁴⁸ Ez volt a germán törzsek első igazán nagy győzelme a legyőzhetetlennek hitt római fősereg fölött. Az új császár Theodosius lett, akinek pénzzel és a foederati intézmény alkalmazásával sikerült megbékéltetni a vizigótokat. Theodosius császár halálával azonban a Római Birodalomban kettészakadt i.sz. 395-ben,⁴⁹ halálakor két fia örökölt, Honorius a Nyugatrómai Birodalom, Arcadius a Keletrómai Birodalom uralkodója lett.

A Nyugatrómai Birodalom területeit i.sz. 405-ben⁵⁰ újra támadás alá vették a germán törzsek, akiket sikerült ugyan megsemmisíteni, de a germán sorok rendezése után i.sz. 406-ban, tehát már a rákövetkező évben ismét áttörtek a Rajnán és feldúlták egész Gallia provinciát. Ezt a támadást elsősorban a vandál, valamint további kisebb nyugati germán törzsek hajtották végre. Itt semmilyen ellenállást nem tanúsítottak a római légiók, ez a rablóhadjárat két évig, egészen i.sz. 408-ig folytatódott. Ezzel párhuzamosan a vizigótok királya, akit még Theodosius császár uralkodása idején neveztek ki Alarich⁵¹ volt ekkor. A király i.sz. 408-ban, i.sz. 409-ben és i.sz. 410-ben is seregeit a Nyugatrómai Birodalom ellen fordította. Az első két évben csak komoly összeg kifizetésével válthatták meg távozását, azonban a harmadik évben már minden máshogy alakult. Alarich király i.sz. 410-ben bevette Rómát, ami egészen eddig egy germánnak sem sikerült. Serege a városban hat napig fosztogatott, mely a későbbiekben megteremtette a vizigótok gazdagságát. Alarich hónapokkal később meghalt.⁵²

A Gallia provinciában Alarich király római hadjárataival párhuzamosan pusztító főleg vandál seregek i.sz. 409-ben behatoltak Hispánia provinciába. A Nyugatrómai Birodalom területén ezen seregek letelepedését a vizigótok felhasználásával sikerült elérni i.sz. 416-ban, azonban nem sikerült teljesen elpusztítani a vandál törzseket, így azok újbóli megerősödésük után, i.sz. 422-ben legyőzték a római légiókat. Elfoglalták Hispánia egy részét, Karthágót és további tengerparti területeket. Ekkor a korábbi szárazföldi- nomád harcosok megismerkedtek az elfoglalt hajóknak hála kalózkodni.⁵³ A későbbiekben olyan sikereket értek el, hogy saját hajókat építettek és távoli Afrikai területeken is fosztogatni kezdtek.

A Nyugatrómai Birodalom hanyatlásával párhuzamosan erősödtek a germán törzsek. Az általuk elfoglalt területeken viszonylag nyugodtan megtelepedtek és mivel nem volt elegendő a korábban megszerzett területek eltartó-képessége újra terjeszkedni kezdtek az i.sz. 430-as években. A különböző törzsek, köztük a burgundok térnyerése azonban a rómaiak számára önerőből nem volt megoldható, így i.sz. 434-ben⁵⁴ a hun csapatokat bérelte fel és küldte ellenük. Ismét megfigyelhető az a jelenség, hogy az egyre gyengülő katonai haderő hiányában csupán pénzért tudtak germán, illetve nomád csapatokat felbérelni egymás legyőzésére.

Mind a Nyugatrómai Birodalom, mind a Keletrómai Birodalom állandó nyomásnak volt kitéve, a nyugati területeken az említésre került okok folytán, a keleti területeken a perzsa seregek által. Miután a keletrómai sereg is távol volt, a hun csapatok betörték területeikre és végigdúlták azt i.sz. 441-ben⁵⁵ és miután a Keletrómai Birodalom visszahívta seregeit, a hunok megsemmisítették azt. Mondhatni a természet is a Keletrómai Birodalom ellen tevékenykedett, hiszen az i.sz. 447-ben bekövetkezett hatalmas földrengésben leomlottak Konstantinápoly falai. Erről tudomást szerezve a hun seregek Attila vezetésével betörték a területekre és kifosztották azt. Konstantinápolyban azonban a hun sereg érkezéséig

⁴⁸ Joshua J. Mark: Huns; <http://www.ancient.eu/Huns/> [letöltve: 2016-03-19]

⁴⁹ http://www.kislexikon.hu/keletrómai_birodalom.html

⁵⁰ Sz. Jónás Ilona: Barbár Királyok, Kossuth Kiadó, 2010, 27. oldal

⁵¹ Donald L. Wasson: [Alaric](http://www.ancient.eu/Alaric/), <http://www.ancient.eu/Alaric/>, [letöltve: 2016-03-20]

⁵² Donald L. Wasson: [Alaric](http://www.ancient.eu/Alaric/), <http://www.ancient.eu/Alaric/>, [letöltve: 2016-03-20]

⁵³ Sz. Jónás Ilona: Barbár Királyok, Kossuth Kiadó, 2010, 27. oldal

⁵⁴ Joshua J. Mark: Huns; <http://www.ancient.eu/Huns/>, [letöltve: 2016-03-20]

⁵⁵ Sz. Jónás Ilona: Barbár Királyok, Kossuth Kiadó, 2010, 28. oldal

helyreállították a falakat, akik nem kívántak hosszasan elhúzódó ostromot, így visszavonultak saját területeikre. Mivel a hun csapatok komoly fenyegetést jelentettek mindkét római császárságra, valamint a germán törzsekre is, szövetséget kötöttek a közös hun ellenség ellen. I.sz. 451-ben Catalaunumnál zajlott le a „népek csatájának”⁵⁶ is nevezett küzdelem. Itt ütközött meg Attila Aëtius római hadával, amelyhez felsorakoztak a nyugati gótok, alánok, burgundok és a frankok seregei. A délután három órától sötétedésig tartó kegyetlen mészárlásnak igazából nem volt győztese. Mindkét fél sok embert veszített. A vereség után Attila visszavonult a Pannóniai területeire. Attila i.sz. 453-ban bekövetkezett halála után fiai egymás ellen fordultak, az alávetett népek föllázadtak, a Hun Birodalom felbomlott. Egykori területein különböző germán királyságok jöttek létre. A gótok viszonylag hosszú ideje harcban álltak, hol a római seregek mellett zsoldosként, hol ellenük. A gót csapatok ezután érthető okból nem tudtak sokáig, egy helyen békésen megtelepülni. Ez a viszonylag stagnáló állapot a Keletrómai Birodalom által fizetett „segély,”⁵⁷ vagy másik nevén „ajándék” elmaradásával szűnt meg. Ezután a gót törzsek fellázadtak i.sz. 457-ben és végigpusztították Illyricum római provinciát. Ezt követően tárgyalások kezdődtek és a foedus intézményét felhasználva a császár elismerte politikai berendezkedésüket és Pannónia provincia területén jóváhagyta betelepülésüket a birodalomba i.sz. 461-ben. Természetesen valamennyi elmaradt „ajándék” megfizetésre került és ígéret érkezett arra, hogy soha többé nem marad el. Ezt követően a gótok a keleti római területeket nem zaklatták, de szomszédaikat,⁵⁸ köztük a Nyugatrómai Birodalmat folyamatosan nyomás alatt tartották.

A gótok megnövekedett hatalma ellen több kisebb törzs keleti germán törzs szövetséget kötött (köztük a gepidák, szarmaták és szkírek), akik vereséget szenvedtek a gótoktól i.sz. 469-ben, akik ezután a nyugati területeken fosztogattak a bajor és alemann törzsek területein az ezt követő évben. Érdekes módon a Nyugatrómai Birodalom bukásához az i.sz. 469-ben⁵⁹ lezajlott események is közre játszottak. A keleti egyesített erővel a gótok ellen harcoló törzsek vereségével az életben maradt harcosok a Nyugatrómai Birodalom szolgálatába szegődtek, köztük a szövetséget vezető szkír Edika vezér fia, Odoaker. Odoaker zsoldosként állandóan harcban állt a rómaiak szolgálatában, tehetségének köszönhetően i.sz. 474-ben bekerült a palotaőrségbe is.

Odoaker felismerte a kínálkozó lehetőséget és sorra maga mellé gyűjtötte a germán harcosokat. A nyugatrómai gyermekcsászárt, Romulus Augustust i.sz. 476. augusztus 23-án⁶⁰ lehelyezte a trónról és a saját kezébe vette a hatalmat, Itália első királya lett. A Keletrómai Birodalom császárához, Zénóhoz elküldte a Nyugatrómai császár hatalmi jelvényeit és elismerte hűbérurának ezzel egyidejűleg. Ezzel az eseménysorozattal következett be a Nyugatrómai Birodalom bukása, melyet az ókor végének és a középkor kezdetének neveznek. Az ezt követően lezajló eseményeket egy másik munkámban kívánom részletesen kifejteni.

IV. Összegzés

A germán törzsek alkotmányos viszonyainak kialakulása során fontos szempont jutott azok legfőbb mesterségének, a háborúskodásnak. Vándorlásaik során állandóan harcban éltek, mely egy igazán különleges alkotmányos modellt hozott létre. A társadalmi tagozódás legfőbb pillérére a fegyverképeség vált, melynek megléte esetén részesülhettek a törzsek tagjai politikai és társadalmi jogokban. Mivel a fegyverképesek a közös érdek fegyveres szolgálatát

⁵⁶ Sz. Jónás Ilona: Barbár Királyok, Kossuth Kiadó, 2010, 18. oldal

⁵⁷ Sz. Jónás Ilona: Barbár Királyok, Kossuth Kiadó, 2010, 21. oldal

⁵⁸ Sz. Jónás Ilona: Barbár Királyok, Kossuth Kiadó, 2010, 21. oldal

⁵⁹ Sz. Jónás Ilona: Barbár Királyok, Kossuth Kiadó, 2010, 21. oldal

⁶⁰ Joshua J. Mark: Odoacer, <http://www.ancient.eu/Odoacer/> [letöltve: 2016-03-20]

látták el, a belőlük álló törzsi gyűlés, a thing vált a hatalom központi tényezőjévé. A thing döntött arról, hogy kiből válhat hadvezér, illetve király a későbbiekben.

A germán törzsek útja, mely a mai Oroszország belsejéből a mai Európa szívébe vezetett el már i.e. 2000 tájákn kezdett vette egy új haza megszerzését célozta meg. Az i.e. 2 század elején területszerző hadjárataik során ütköztek meg először a római légiókkal. A későbbi évszázadokban erre egyre gyakrabban került sor. A Római Birodalom először saját fegyveres erejével és határvédelmi rendszerek építésével, majd betelepítésükkel és zsoldosként történő alkalmazásukkal sikeresen fel tudta venni a harcot a betörő germán törzsekkel szemben. Ezt követően egyre nagyobb nyomást jelentettek a birodalom nyugati területeire, ahonnan a császári székhely i.sz. 330-ban Konstantinápolyba települt át, majd a birodalom is kettészakadt i.sz. 395-ben.

A germán törzsek több évszázadot harcoltak végig a birodalom szolgálatában, mely időszak alatt maguk is rómaiasodtak. Ez természetesen nem változtatott saját alkotmányos berendezkedésükön, de ekkor már nem nomád életmódot folytattak és a törzsfőnök helyett királyok álltak élükön. A kisebb törzsek nagyobb nemzetségekbe tömörültek, nagyobb területek felett és több ember felett rendezkedtek. A Nyugatrómai Birodalom bukása ebben a helyzetben elkerülhetetlen volt, mely végül Odoaker germán harcos hatalomra kerülésével valósult meg.

A Nyugatrómai Birodalom korábbi területein ezt követően sorra germán királyságok jöttek létre, akiknek célja további területek megszerzése lett.